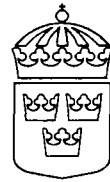

Socialutskottets betänkande

1989/90:SoU27

Barnbidrag, m.m.

1989/90
SoU27

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 1989/90:140 om höjning av de allmänna barnbidragen, m.m. samt tre motioner som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas sju motioner från den allmänna motionstiden 1990 som tar upp frågor om barnbidrag och vårdnadsbidrag.

I propositionen föreslås att det allmänna barnbidraget höjs med 2 280 kr. per år och barn. En motsvarande höjning föreslås av det förlängda barnbidraget för elever i grundskolan. Vidare föreslås ändrade regler för beräkning av flerbarnstillägg. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1991.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker de motioner som väckts med anledning av den.

Med anledning av motioner (m, fp, c) föreslår en majoritet bestående av utskottets m-, fp-, c-, vpk- och mp- ledamöter att regeringen ges till känna vad utskottet anfört om att regeringen bör framlägga förslag till ändring av lagen om allmänna barnbidrag, så att den nu gällande treårsgränsen för rätten till barnbidrag vid utlandsvistelse kommer att gälla — förutom för präster och missionärer — anställda av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller till ett sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet. Mot denna utvidgning av kretsen av bidragsberättigade reserverar sig utskottets s-ledamöter.

Övriga motioner avstyrks.

Till betänkandet har fogats 11 reservationer.

Propositionen

I propositionen 1989/90:140 om höjning av de allmänna barnbidragen, m.m. har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att

dels anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

dels

3. till förslagsanslaget *Allmänna barnbidrag* under femte huvudtiteln för budgetåret 1990/91 anvisa 1 935 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 7.

Lagförslagen fogas vid betänkandet som *bilaga 1*.

Motioner

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1990

1989/90:So323 av Gunilla André och Karin Starrin (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av vårdnadsbidrag,

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:A817.

1989/90:So601 av Ulla Tillander och Rosa Östh (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan lagändring att samma regler för barnbidrag som gäller för präster och missionärer vid längre utlandsvistelse också skall gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan eller annat svenskt trossamfund eller av ett till sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation, som bedriver biståndsverksamhet.

1989/90:So612 av Ann-Cathrine Haglund och Görel Bohlin (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att olika typer av ideellt biståndsarbete skall likställas,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i den nu gällande § 1 i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag att treårsgränsen kommer att gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan, svenska trossamfund eller till sådant samfund knutet organ eller av svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

1989/90:So619 av Ulla Tillander m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av vårdnadsbidrag,

1989/90:So622 av Ingemar Eliasson (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar enligt vad i motionen anförts om ändring i lagen (1984:553) om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

1989/90:So642 av Olof Johansson m.fl. (c,m,fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om vårdnadsbidrag med följdändringar i annan lagstiftning samt därav följande förändringar av statsbidraget till barnomsorgen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Yrkandet delvis. Resten av yrkandet avses behandlas under riksmötet 1990/91.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om familjepolitikens inriktning, förbättrade pensionsvillkor för vård av egna barn och vikten av att införa vårdnadsbidrag för arbetet med ökad jämställdhet,

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:A815.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1989/90:So58 av Sten Svensson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen, med avslag på propositionens förslag, beslutar att fr.o.m. den 1 januari 1991 införa ett kommunalt grundavdrag för alla barn på 7 500 kr. i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen beslutar att barnbidrag och flerbarnstillägg skall utgå med oförändrade belopp.

1989/90:So59 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen, vid avslag på vpk:s skatteförslag, höjer det allmänna barnbidraget och det förlängda barnbidraget i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar om en indexreglering av barnbidragen fr.o.m. den 1 januari 1991.

1989/90:So60 av Karin Israelsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen med ändring av propositionens förslag beslutar om en höjning av barnbidraget med 500 kr. per år fr.o.m. den 1 januari 1991,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att storleken på framtida barnbidragshöjningar får bedömas när konsekvenserna av skattereformen klart framgått,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av vårdnadsersättning fr.o.m. den 1 januari 1991.

Utskottet

Den föreslagna barnbidragshöjningen

Socialministern uppger i propositionen att samtidigt som den nu aktuella propositionen läggs fram föreläggs riksdagen förslag om reformerad inkomst- och företagsbeskattning (prop. 1989/90:110) och förslag om reformerad mervärdesskatt (prop. 1989/90:111). De förändringar som där föreslås leder enligt socialministern till en relativ försämring för barnfamiljerna, bl.a. som en följd av vidgad indirekt beskattning. Även den omständigheten att deltidsarbete är förhållandevis vanligt i barnfamiljerna och att de sänkta skattesatserna får ett mera begränsat genomslag vid deltidsarbete än vid i övrigt likartade förhållanden medverkar enligt socialministern till den relativa försämringen för barnfamiljerna.

För att förbättra i stället för att försämra barnfamiljernas ekonomiska situation föreslog utredningen om reformerad inkomstbeskattning (RINK) i sitt betänkande (SOU 1989:33) en höjning av barnbidraget till 10 060 kr. per barn och år. Höjningen skulle delvis finansieras genom att livsmedelssubventionerna på mjölk tas bort. I propositionen uppges att regeringen senare kommer att föreslå riksdagen att livsmedelssubventionerna på mjölk avvecklas fr.o.m. den 1 januari 1991.

Socialministern uppger i propositionen att hon, i likhet med RINK, anser att livsmedelssubventionerna är ett ineffektivt stöd till barnfamiljerna, eftersom alla som köper subventionerade varor får del av stödet. Om samma mängd resurser i stället riktas enbart till barnfamiljerna får dessa ett avsevärt bättre stöd. Socialministern anför vidare att en barnbidragshöjning dessutom är nödvändig för att kompensera barnfamiljerna för de effekter som skattereformen i vissa fall kan leda till. Med hänsyn till den ekonomiska situationen förordas dock att höjningen sker i två steg. Fr.o.m. den 1 januari 1991 föreslås barnbidragen höjas med 2 280 kr. till totalt 9 000 kr. per barn och år. Det förlängda barnbidraget föreslås höjt på motsvarande sätt, dvs. med 190 kr. per månad. Socialministern uppger att hon senare kommer att återkomma till regeringen med förslag om att barnbidraget fr.o.m. den 1 januari 1992 höjs med ytterligare 1 020 kr. till totalt 10 020 kr. per barn och år.

I propositionen föreslås vidare att flerbarnstillägg lämnas med belopp som motsvarar ett halvt barnbidrag för det tredje barnet, ett helt barnbidrag för det fjärde barnet och 150 % av ett helt barnbidrag för det femte och varje ytterligare barn. De ändrade reglerna för beräkningen av flerbarnstillägg innebär att det kommer att utgå ett proportionellt sett lägre flerbarnstillägg än för närvarande för det fjärde och femte barnet. Motiveringen för denna förändring uppges vara att familjer med fyra eller fler barn annars skulle få en högre kompensation med anledning av skatteomläggningen än familjer med färre barn.

Beträffande medelsanvisningen för Allmänna barnbidrag har riksdagen tidigare i år anvisat ett förslagsanslag på 12 075 milj. kr. för nästa budgetår (prop. 1989/90:100 bil. 7, SoU17 rskr. 172). Anslaget föreslås i propositionen höjt med 1 935 milj.kr.

Flera motioner tar upp storleken av barnbidraget.

I *motion 1989/90:So58 av Sten Svensson m.fl. (m)* hemställs att riksdagen avslår propositionen (*yrkande 1, delvis*) och beslutar att barnbidrag och flerbarnstillägg skall utgå med oförändrade belopp (*yrkande 2*). Motionärerna begär i stället att riksdagen beslutar att fr.o.m. den 1 januari 1991 införa ett kommunalt grundavdrag för alla barn på 7 500 kr. (*yrkande 1, delvis*).

Motionärerna anser att propositionens förslag skulle göra barnfamiljerna än mer bidragsberoende. I stället bör hänsyn tas till barnfamiljernas lägre skatteförmåga genom ett grundavdrag på 15 000 kr. per barn och år vid den kommunala beskattningen. Grundavdraget bör införas

stegvis. För inkomståret 1991 bör avdraget uppgå till 7 500 kr. för alla barn upp till 18 års ålder (till 20 år för hemmavarande barn i gymnasieskolan som uppbär studiestöd). De som har så låga inkomster och/eller många barn att de inte kan utnyttja grundavdraget fullt ut kompenseras genom "negativ skatt". Grundavdraget bör sedan byggas ut 1992 och 1993 så att det för 1993 uppgår till 15 000 kr. per barn. Därutöver bör barnbidragen och flerbarnstilläggen utgå med oförändrade belopp. Motionärerna är vidare kritiska till den föreslagna minskningen av flerbarnstilläggen.

I *motion 1989/90:So59 av Lars Werner m.fl. (vpk)* hemställs att riksdagen, i händelse av att vpk:s skatteförslag inte antas, höjer det allmänna barnbidraget och det förlängda barnbidraget i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 1*). Motionärerna uppger att det skatteförslag som vpk lagt fram som alternativ till regeringens och folkpartiets skatteomläggning inte drabbar familjer med lägre och medelstora inkomster på samma sätt som skatteomläggningen gör i sin nuvarande utformning. Om vpk:s skatteförslag antas av riksdagen är den höjning av barnbidragen som föreslås i propositionen tillräcklig som kompensation för barnfamiljerna. Om förslaget inte antas behövs, enligt motionärerna, ytterligare kompensation. Då bör barnbidraget höjas till vad regeringen planerat till år 1992, nämligen till 10 020 kr. per barn och år. Vidare bör flerbarnstilläggen i enlighet med vad som sägs i motionen höjas med högre belopp än vad regeringen föreslagit. Kostnaden för vpk:s barnbidragshöjningar torde enligt motionärerna uppgå till 1 miljard kronor under budgetåret 1990/91.

I *motion 1989/90:So60 av Karin Israelsson m.fl. (c)* hemställs att riksdagen, med ändring av propositionens förslag, beslutar om en höjning av barnbidraget med 500 kr. per år fr.o.m. den 1 januari 1991 (*yrkande 1*). Motionärerna accepterar inte att skattereformen missgynnar barnfamiljerna så att de för sin försörjning blir beroende av stora belopp via bidragssystemet. De anser att man når en bättre fördelningspolitisk lösning utan att öka bidragen genom att i stället sänka matmomsen och begränsa höjningen av boendekostnaderna. Barnbidraget bör dock höjas med 500 kr. per år så att det följer kostnadsutvecklingen och inte urholkas.

Utskottet gör följande bedömning.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen uttalat att barnbidraget är den viktigaste delen av samhällets stöd till barnfamiljerna. Barnbidraget är också det mest effektiva stödet, eftersom det, till skillnad från exempelvis sänkt matmoms, riktar sig enbart till barnfamiljerna. Effekterna i vissa fall av skattereformen, liksom av en avveckling av livsmedelssubventionerna på mjölk, medför en relativ försämring av barnfamiljernas ekonomiska situation. Utskottet delar därför uppfattningen i propositionen att en kraftig höjning av barnbidraget är nödvändig för att kompensera barnfamiljerna.

Utskottet tillstyrker alltså propositionens förslag om en höjning av barnbidrag och förlängt barnbidrag och avstyrker motion So58 (m), yrkande 1 delvis och yrkande 2 delvis, och motion So60 (c) yrkande 1. Utskottet delar regeringens uppfattning att den nuvarande ekonomiska situationen i landet medför att barnbidragen bör höjas i två steg. Utskottet, som utgår från att vpk:s skatteförslag inte antas av riksdagen, avstyrker därmed motion So59 (vpk) yrkande 1, vari förordas att barnbidraget och det förlängda barnbidraget redan nu höjs till den nivå som regeringen planerat till år 1992.

Utskottet tillstyrker också de föreslagna förändringarna av reglerna för beräkning av flerbarnstilläggen, eftersom familjer med fyra eller fler barn med oförändrade regler skulle få en omotiverat stor kompensering med anledning av skatteomläggningen. Det anförda innebär att utskottet avstyrker även yrkande 2 delvis i motion So58 (m).

Förslag från moderaterna om grundavdrag för hemmavarande barn vid den kommunala beskattningen har under senare år vid upprepade tillfällen avstyrkts av skatteutskottet. Det har skett med den enligt skatteutskottets mening välgrundade motiveringen att det är förenat med svårigheter att via beskattningen försöka kompensera barnfamiljer för deras kostnader utan att komma i konflikt med strävandena att uppnå enkelhet i deklara-tions- och taxeringsarbetet. Skatteutskottet har vidare hänvisat till att kostnader för barn är av sådan natur att de i första hand bör beaktas på annat sätt än genom avdrag vid beskattningen (se bl.a. betänkande 1988/89:SkU20 s. 19).

Socialutskottet saknar anledning att göra en annan bedömning än skatteutskottet i denna fråga och avstyrker därför motion So58 (m) yrkande 1, delvis.

Som en följd av utskottets ställningstaganden tillstyrker utskottet även den i propositionen föreslagna medelsanvisningen till Allmänna barnbidrag.

Framtida barnbidragshöjningar

I *motion So60 (c)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som i motionen anförts om att storleken på framtida barnbidragshöjningar får bedömas när konsekvenserna av skattereformen klart framgått (*yrkande 2*).

Enligt utskottets mening ligger det i sakens natur att nivån på barnbidraget alltid är föremål för överväganden i budgetarbetet. Detta torde särskilt vara fallet efter en ur fördelningspolitisk synpunkt så genomgripande reform som skatteomläggningen. Utskottet anser därför inte att motionen påkallar något initiativ av riksdagen. Motion So60 (c) avstyrks därför i här aktuell del (*yrkande 2*).

I *motion So59 (vpk)* yrkas att riksdagen beslutar om en indexreglering av barnbidragen fr.o.m. den 1 januari 1991 (*yrkande 2*). Motionärerna

framhåller att barnbidragen inte bör användas som ett medel i den ekonomiska politiken. De är däremot angelägna om att bidragen utgör ett värdesäkert stöd till barnfamiljerna.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen avstyrkt förslag från vänsterpartiet kommunisterna om indexreglering av barnbidraget, senast i betänkandet 1988/89:SoU17 s. 12. Utskottet hänvisade därvid till ett tidigare betänkande vari bl.a. anfördes att en indexreglering av barnbidraget skulle minska möjligheterna till en förutsättningslös prövning av på vilket sätt stödet till barnfamiljerna borde utformas för att nå de mest behövande (SoU 1983/84:35 s. 13).

Utskottet vidhåller sin inställning i denna fråga. Utskottet vill också hänvisa till att det i proposition 1989/90:110 om reformerad inkomst- och företagsbeskattning uttalas att en indexering av ekonomiska relationer på sikt försvårar en önskvärd bekämpning av inflationen (s. 296). Utskottet avstyrker alltså motion So59 (vpk) yrkande 2.

Vårdsnadsbidrag

I *motion So60 (c)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av vårdnadsersättning fr.o.m. den 1 januari 1991 (*yrkande 3*). Genomförandet av vårdnadsersättningen är enligt motionärernas mening en rättvisefråga. Ersättningen bör utgå med 15 000 kr. per barn och år. Därmed underlättas möjligheterna att uppfylla riksdagens mål om full behovstäckning inom barnomsorgen.

I fyra motioner från den allmänna motionstiden begärs också förslag resp. tillkännagivanden om vårdnadsbidrag.

I *motion So642 av Olof Johansson m.fl. (c, m, fp)* föreslås bl.a. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om ett beskattningsbart vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år för alla barn mellan 1 och 7 år (*yrkande 1, delvis*). Bidragen skall inte påverka bostadsbidragen och inte heller sjukförsäkringsgrundande eller pensionsgrundande inkomst. Däremot skall, enligt förslaget, pensionsår inom ATP räknas för arbete med egna barn i hemmet fram t.o.m. året för barnets skolstart. Det föreslås vidare en avdragsrätt vid beskattningen för faktiska barnomsorgskostnader upp till 15 000 kr. per barn och år. Samtidigt skall statsbidragen till kommunerna minskas med 12 000 kr. per heltidsplats. Det är enligt motionärerna önskvärt att förslaget genomförs redan fr.o.m. år 1991. Reformen måste dock finansieras. Bruttokostnaden för reformen beräknas till drygt 9 miljarder kronor. När hänsyn tagits till de minskade statsbidragen till barnomsorgen som följer av förslaget och skatteintäkten från vårdnadsbidraget blir nettokostnaden ungefär hälften därav.

Motionärerna anser att det får ankomma på regeringen att, sedan principbeslut fattats, återkomma till riksdagen med förslag om vårdnadsbidragets närmare utformning och om finansieringen.

I *motionerna So323 av Gunilla André och Karin Starrin (båda c), yrkande 3* och *So619 av Ulla Tillander m.fl. (c), yrkande 2* begärs

tillkännagivanden till regeringen om vad som i motionerna anförts om införande av vårdnadsbidrag. Motiveringen till den förstnämnda motionen finns i motion A817. Motionärerna framhåller bl.a. att ett vårdnadsbidrag gör det möjligt för föräldrar med små barn att förkorta sin arbetstid och att det endast är genom att utveckla ett vårdnadsbidrag som det blir möjligt att lösa barnomsorgsfrågorna på ett rättvist sätt.

I motion So646 av Kersti Johansson m.fl. (c) yrkas att regeringen ges till känna vad som i motionen anförts om familjepolitikens inriktning, förbättrade pensionsvillkor för vård av egna barn och vikten av införande av vårdnadsbidrag m.m. Motionärerna framhåller att från jämställdhetssynpunkt har valfriheten med ett beskattat vårdnadsbidrag kombinerat med förbättrade pensionsvillkor i samband med hemarbete stor betydelse (*yrkande 1*). Motiveringen till motionen finns i motion A815.

Utskottet har flera gånger tidigare avstyrkt motioner om införandet av ett skattepliktigt vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år. I betänkandet 1988/89:SoU17 anförde utskottet bl.a. att den ökade förvärvsfrekvensen bland kvinnor och intresset hos föräldrar att förena förvärvsarbete med vård och ansvar för barn gjorde det önskvärt att samhället underlättade för föräldrarna att förena föräldraskapet med en insats på arbetsmarknaden. En utökad och därmed förbättrad föräldraförsäkring var enligt utskottets uppfattning det bästa medlet att ge föräldrarna möjligheter att förverkliga sina ambitioner i det här avseendet. Det var därvid väsentligt att förmånerna utformades så att båda föräldrarna fick en reell möjlighet att ta ansvar för barnets vård och utveckling, ansåg utskottet och fortsatte:

En av fördelarna med ersättning på sjukpenningnivå är att den ger varje småbarnsförälder möjlighet att stanna hemma från sitt förvärvsarbete för att kunna vårda sitt barn. Om ersättningen läggs på en fast, lägre nivå medför detta i allmänhet att den förälder som har den lägsta förvärvsinkomsten — vilket vanligtvis är mamman — blir den som får ta det huvudsakliga ansvaret för vården av barnet. En sådan konstruktion av ersättningen till föräldrarna är otillfredsställande inte minst från jämställdhetssynpunkt.

Utskottet ansåg sammanfattningsvis att en utbyggd föräldraförsäkring var att föredra framför ett vårdnadsbidrag och avstyrkte de då aktuella motionerna med hänvisning härtill.

Utskottet vidhåller sin inställning. Visserligen har den fortsatta utbyggnaden av föräldraförsäkringen av statsfinansiella skäl skjutits på framtiden. Målsättningen är emellertid att försäkringen så snart det är möjligt byggs ut till 18 månader. Utskottet avstyrker därmed de förslag resp. tillkännagivanden om vårdnadsbidrag som framförs i motionerna So60 (c) yrkande 3, So323 (c) yrkande 3, So619 (c) yrkande 2, So642 (c, m, fp) yrkande 1, delvis, och So646 (c) yrkande 1.

Tre motioner från den allmänna motionstiden tar upp frågan om reglerna för barnbidrag vid längre utlandsvistelse.

I motion So601 av Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan lagändring, att samma regler för barnbidrag som gäller för präster och missionärer vid längre utlandsvistelse skall gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan eller annat svenskt trossamfund eller av ett till sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation, som bedriver biståndsverksamhet.

I motion So612 av Ann-Cathrine Haglund och Görel Bohlin (båda m) hemställs att regeringen ges till känna att olika typer av ideellt biståndsarbete skall likställas (yrkande 1). Vidare hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i den nu gällande 1 § i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag att treårsgränsen kommer att gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan, svenskt trossamfund eller till sådant samfund knutet organ eller av svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamheten (yrkande 2).

I motion So622 av Ingemar Eliasson (fp), slutligen, hemställs att riksdagen beslutar enligt vad i motionen anförts om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag. Motionären vill likställa barn till biståndsarbetare m.fl. med barn till präster och missionärer när det gäller rätten till barnbidrag vid utlandsvistelse.

I motionerna anförts bl.a. att missionsarbete och ideellt biståndsarbete företer betydande likheter vad gäller såväl arbetsinnehåll som organisationsbakgrund. De volontärbidrag som administreras av SIDA utjämnar inte de ekonomiska skillnaderna. Motionärerna anser därför att den tidigare treårsgränsen för barnbidrag vid utlandsvistelse bör utsträckas att gälla förutom barn till präster och missionärer även barn till andra personer anställda av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller till ett sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet. Motionären i motion So622 (fp) vill dessutom att barnbidrag för dessa kategorier skall utgå oavsett hur lång utlandsvistelsen är.

Enligt huvudregeln i 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag utgår barnbidrag för barn som är svenska medborgare och bosatta i riket.

Riksdagen beslutade efter förslag i proposition 1984/85:39 att ändra reglerna för barnbidrag vid utlandsvistelse så att som huvudregel gäller en ettårsgräns för bedömningen av bosättningsfrågan. Dessförinnan gällde tre år som gräns. Ett barn som lämnar Sverige för längre tid än ett år skall alltså inte anses bosatt här och inte heller få barnbidrag under den tid barnet är borta.

Ettårsgränsen motsvarar vad som gäller såväl enligt lagen om allmän försäkring som enligt lagen om bidragsförskott. Den låg vid sin till-

komst även i linje med den skatteregel som sade att anställningskomster som förvärvas vid utlandsanställning som varar längre tid än ett år inte beskattas i Sverige. Numera gäller sex månader som tidsgräns för skattefrihet.

Det finns vissa undantag från ettårsregeln. Det gäller främst barn till statligt anställda som utför arbete utomlands för arbetsgivarens räkning. De anses fortfarande bosatta i Sverige och får barnbidrag oavsett längden på utlandsvistelsen. Detta korresponderar med den skattemässiga behandlingen; statligt anställda får i princip betala skatt i Sverige för sina inkomster även om de är borta mer än ett år.

Ett särskilt undantag gäller beträffande medföljande barn till svensk missionär eller präst som i annat fall är anställd i utlandet. Sådana barn skall fortfarande anses bosatta i Sverige om utlandsvistelsen är avsedd att vara högst tre år.

När det gäller skälen för det föreslagna undantaget för svenska missionärer och präster anfördes i propositionen följande (s. 26).

Riksdagen har — som jag redan angivit — uttalat att regeringen i denna fråga bör pröva och ta hänsyn till det som framförs i motioner om missionärernas och biståndsarbetarnas förhållanden. För egen del anser jag att det finns skäl som talar för att låta även dessa grupper av icke statligt anställda omfattas av den nya ordningen för barnbidrag vid utlandsvistelse. Avsikten är att nå fram till ett enhetligt bosättningsbegrepp i det sociala förmånssystemet. Vidare är barnbidraget en generell förmån vars närmare avgränsning inte bör påverkas av att en verksamhet kan anses angelägen. Bidrag till biståndsarbete utgår i annan ordning.

Å andra sidan har jag förståelse för att den förändring som den nya ordningen medför kan drabba just dessa ideellt arbetande grupper eller deras organisationer hårt. Därtill kommer att arbetet ofta torde utföras i länder där de inte kommer i åtnjutande av någon motsvarande social förmån. Att missionärerna och även präster anses ha en bibehållen anknytning till Sverige under arbetet utomlands följer av 28 § folkbokföringsförordningen [numera folkbokföringslagen, utskottets anm.] (1967:198), där det framgår en rätt för dem att kvarstå som kyrkobokförda i Sverige. För deras del föreslår jag därför att en treårsregel alljämt skall gälla.

I fråga om icke statligt anställda biståndsarbetare och deras organisationer är situationen något annorlunda. Regeln i 28 § folkbokföringsförordningen omfattar inte dessa. Enligt vad jag erfarit betalar SIDA ett s.k. volontärbidrag för biståndsarbetare anställda av ideella organisationer. För att ingen enskild skall behöva drabbas ekonomiskt till följd av det nya bosättningsbegreppet bör det schablonbidrag som utgår beräknas med hänsyn till minskade barnbidragsförmåner. Jag har erfarit att så kommer att ske. För denna grupp är jag inte beredd att föreslå något undantag från det nya bosättningsbegreppet.

Barn till volontärer får barnbidrag från SIDA upp till 3 år från utresedagen. De riktlinjer som gäller för utbetalningarna är tillämpningar av de bestämmelser som gäller för svenskt barnbidrag enligt lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag. Medel till detta anslås av SIDA via utrikesdepartementets budget för svenskt bistånd till länder.

Vid utskottsbehandlingen av propositionen väcktes flera motioner som i likhet med de nu aktuella syftade till att ge även andra yrkeskategorier än präster och missionärer rätt till barnbidrag vid utlandsvistelse som överstiger ett år.

Utskottet delade åsikten i motionerna att det var önskvärt att likställa olika typer av ideellt biståndsarbete, så att samma förmåner skulle komma att utgå till alla som är anställda av ett svenskt trossamfund eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet i utvecklingsländer. Utskottet underströk emellertid att det viktiga var att möjligheterna att bedriva ideellt biståndsarbete inte försämrades. Om detta krav tillgodosågs genom särskilda undantagsregler i lagen om allmänna barnbidrag eller i form av ekonomisk kompensation i annan ordning var enligt utskottet mera en praktisk fråga. Utskottet hänvisade till att bidrag motsvarande barnbidraget utgick från SIDA till organisationer som sänder ut biståndsarbetare med volontärbidrag i den utsträckning biståndsarbetarna medförde barnbidragsberättigade barn. Utskottet avstyrkte även ett motionsförslag om att barnbidrag för här aktuella kategorier skulle utgå utan hänsyn till utlandsvistelsens längd (SoU 1984/85:6).

Utskottet har vid senare behandlingar av frågan om barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse avstyrkt aktuella motioner och förutsatt att regeringen följer tillämpningen av reglerna och, om så skulle visa sig motiverat, tar initiativ till lämpliga åtgärder.

Biträdande socialminister Bengt Lindqvist besvarade den 17 oktober 1989 en fråga (fp) om vidgad rätt till barnbidrag vid utlandstjänstgöring. Han uppgav då följande.

I den proposition från år 1984 (prop. 1984/85:39) där de nuvarande reglerna för barnbidrag vid utlandsvistelse lades fast anförde föredragande statsrådet att det fanns skäl för att låta också präster och missionärer omfattas av den ettårsregel för barnbidrag vid utlandsvistelse som gäller för andra grupper och som anknöt till den skatterättsliga regleringen. Mot bakgrund av riksdagens uttalade åsikt föreslog dock regeringen de undantag som finns i nu gällande lagstiftning. Den innebär rätt till barnbidrag åt medföljande barn till svenska präster och missionärer som är anställda i utlandet, om utlandsvistelsen är avsedd att vara högst tre år.

Någon diskriminering av missionärer från frikyrkliga samfund finns inte i lagstiftningen.

Jag är inte beredd att föreslå ytterligare undantag från de generella reglerna för nya kategorier barnbidragsmottagare. Sådana undantag skulle ytterligare komplicera lagstiftningen och ge upphov till gränsdragningsproblem.

Utskottet gör följande bedömning.

Utskottet kan ansluta sig till de synpunkter som anförts i motionerna. Vid sin behandling av samma fråga våren 1984 uttalade utskottet att regeringen borde pröva och ta hänsyn till vad som anförts i de då aktuella motionerna i fråga om rätten till barnbidrag för missionärer, biståndsarbetare m.fl. Ett viktigt skäl för detta ställningstagande var önskemålet om att inte försvåra möjligheterna att bedriva ideellt bi-

ståndsarbete i utvecklingsländer. Utskottet har alltså samma uppfattning. Nuvarande undantag för missionärer och präster är ett steg i denna riktning, men otillräckligt med hänsyn till att detta begrepp inte täcker alla anställda hos trossamfund och därtill knutna organ och till att även andra ideella organisationer än religiösa sådana bedriver biståndsarbete.

Utskottet förordar mot bakgrund av det anförda en ändrad lydelse av 1 § tredje stycket lagen om allmänna barnbidrag. Utskottets förslag innebär att en ettårsgräns gäller som huvudregel men att undantag såvitt nu är i fråga görs för viss ideellt inriktad verksamhet. Utskottet föreslår att undantaget avgränsas så att det omfattar barn till personer som är anställda av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller till ett sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet. Utskottet förutsätter att riksförsäkringsverket i samråd med SIDA till ledning för försäkringskassorna upprättar en förteckning över ideella organisationer som har en uppbyggnad och fungerande biståndsverksamhet. Utskottet anser alltså att för här nämnda fall bör barnbidrag kunna utgå under utlandsvistelser som inte avses vara längre än tre år.

Regeringen bör framlägga förslag i enlighet med vad utskottet nu anfört.

Detta bör riksdagen med anledning av motionerna So601 (c), So612 (m) och So622 (fp) ge regeringen till känna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:So601, 1989/90:So612 och 1989/90:So622 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

res. 1 (s)

2. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget*

att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med avslag på motion 1989/90:So58 yrkande 1, delvis, och yrkande 2, delvis, motion 1989/90:So59 yrkande 1, delvis, och motion 1989/90:So60 yrkande 1 antar 1 § i förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

res. 2 (m)

res. 3 (c)

res. 4 (vpk)

3. beträffande *höjning av det förlängda barnbidraget*

att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med avslag på motion 1989/90:So59 yrkande 1, delvis, antar 1 § i förslaget till lag om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,

res. 5 (vpk) - villk. 4

4. beträffande *flerbarnstillägg*

att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med

avslag på motion 1989/90:So58 yrkande 2, delvis, antar 2 a § i förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

1989/90:SoU27

res. 6 (m, c)

5. beträffande *lagförslagen i övrigt*

att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag och lag om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag i den mån förslagen inte behandlats under mom. 2–4,

6. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till propositionen i denna del till förslagsanslaget *Allmänna barnbidrag* under femte huvudtiteln för budgetåret 1990/91 anvisar 1 935 000 000 kr. utöver vad riksdagen tidigare anvisat (1989/90:SoU17, rskr. 172),

7. beträffande *grundavdrag för barn*

att riksdagen avslår motion 1989/90:So58 yrkande 1, delvis,

res. 7 (m)

8. beträffande *framtida barnbidragshöjningar*

att riksdagen avslår motion 1989/90:So60 yrkande 2,

res. 8 (c)

9. beträffande *indexreglering av barnbidrag*

att riksdagen avslår motion 1989/90:So59 yrkande 2,

res. 9 (vpk)

10. beträffande *införande av vårdnadsbidrag*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:So60 yrkande 3, 1989/90:So323 yrkande 3, 1989/90:So619 yrkande 2, 1989/90:So642 yrkande 1, delvis, och 1989/90:So646 yrkande 1.

res. 10 (m, c)

res. 11 (fp)

Stockholm den 15 maj 1990

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Bo Holmberg (s), Sten Svensson (m), Anita Persson (s), Aina Westin (s), Ingrid Andersson (s), Per Stenmarck (m), Johnny Ahlqvist (s), Rinaldo Karlsson (s), Ingegerd Anderlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Rosa Östh (c), Gudrun Schyman (vpk), Anita Stenberg (mp), Sinikka Bohlin (s) och Göran Engström (c).

Reservationer

1. Barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse (mom. 1)

Bo Holmberg, Anita Persson, Aina Westin, Ingrid Andersson, Johnny Ahlqvist, Rinaldo Karlsson, Ingegerd Anderlund och Sinikka Bohlin (alla s) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 11 börjar med "Utskottet kan" och på s. 12 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser inte att någonting nytt har framkommit som skulle motivera en omprövning av riksdagens tidigare ställningstaganden i denna fråga. Som utskottet tidigare anfört får erfarenheterna utvisa om det finns skäl att överväga andra lösningar för att inte försvåra det ideella biståndsarbetet. Utskottet avstyrker alltså motionerna So601 (c), So612 (m) och So622 (fp).

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa:

1. beträffande *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse* att riksdagen avslår motionerna 1989/90:So601, 1989/90:So612 och 1989/90:So622,

2. Höjning av det allmänna barnbidraget (mom. 2)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 5 börjar med "Utskottet har vid" och på s. 6 slutar med "år 1992" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion So58 (m) att propositionens förslag skulle göra barnfamiljerna än mer bidragsberoende. I stället bör hänsyn tas till barnfamiljernas lägre skatteförmåga genom ett grundavdrag på 15 000 kr. per barn och år vid den kommunala beskattningen (se res. 7). Propositionens förslag till höjning av barnbidraget bör alltså avslås och barnbidraget utgå med oförändrat belopp. Utskottet avstyrker alltså motionerna So59 (vpk) yrkande 1, delvis, och So60 (c) yrkande 1, vari föreslås höjningar av det allmänna barnbidraget.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa:

2. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget* att riksdagen med bifall till motion So58 yrkande 1, delvis, och yrkande 2, delvis, och med avslag på motionerna 1989/90:So59 yrkande 1, delvis, och 1989/90:So60 yrkande 1 avslår det i propositionen framlagda förslaget till ändring av 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

3. Höjning av det allmänna barnbidraget (mom. 2)

1989/90:SoU27

Rosa Östh och Göran Engström (båda c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 5 börjar med "Utskottet har vid" och på s. 6 slutar med "år 1992" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion So60 (c) att man når en bättre fördelningsspolitik genom att i stället för att öka bidragen sänka matmomsen och begränsa ökningen av boendekostnaderna. Barnbidraget bör dock höjas med 500 kr. per år så att realvärdet från den senaste höjningen återställs. Det anförda innebär att utskottet tillstyrker att förslaget i propositionen ändras i enlighet med yrkande 1 i den nu aktuella motionen (c). Utskottet avstyrker därmed motionerna So58 (m) yrkande 1, delvis, och yrkande 2, delvis, samt So59 (vpk) yrkande 1, delvis.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa:

2. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:60 yrkande 1 och med anledning av propositionens förslag samt med avslag på motionerna 1989/90:So58 yrkande 1, delvis, yrkande 2, delvis, och 1989/90:So59 yrkande 1, delvis, antar det i *Bilaga 2* upptagna och såsom *Reservanternas förslag* betecknade förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

4. Höjning av det allmänna barnbidraget (mom. 2)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 6 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "år 1992" bort ha följande lydelse:

Den skatteomläggning som regeringen föreslagit kommer att hårt drabba familjer med lägre och medelstora inkomster. Utskottet delar uppfattningen i motion So59 (vpk) att barnfamiljerna behöver mer kompensation än vad regeringen föreslagit. Barnbidragen bör därför redan 1 januari 1991 höjas till den storlek som regeringen planerat till år 1992. Utskottet avstyrker därmed motionerna So58 (m) yrkande 1, delvis, och yrkande 2, delvis, samt So60 (c) yrkande 1.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa:

2. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:So59 yrkande 1, delvis, och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna 1989/90:So58 yrkande 1, delvis, yrkande 2, delvis, och 1989/90:So60 yrkande 1 antar det i *Bilaga 3* upptagna och såsom *Reservantens förslag* betecknade förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

5. Höjning av det förlängda barnbidraget (mom. 3)

1989/90:SoU27

Under förutsättning av bifall till res. 4

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att utskottet bort anföra följande:

Utskottet har i det föregående uttalat att barnbidragen redan till år 1991 bör höjas till den nivå regeringen planerat till år 1992 (se res. 4). Detta gäller även det förlängda barnbidraget. Utskottet tillstyrker följaktligen motion So59 (vpk) även såvitt nu är i fråga (yrkande 1, delvis).

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa:

3. beträffande *höjning av det förlängda barnbidraget*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:So59 yrkande 1, delvis, och med anledning av propositionen antar det i *Bilaga 4* upptagna och såsom *Reservantens förslag* betecknade förslaget till lag om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,

6. Flerbarnstillägg (mom. 4)

Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Rosa Östh (c) och Göran Engström (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 6 som börjar med "Utskottet tillstyrker också" och slutar med "So58 (m)" bort ha följande lydelse:

Regeringens förslag innebär att flerbarnstilläggen urholkas fr.o.m det fjärde barnet. Detta kan utskottet inte godta, eftersom flerbarnsfamiljerna kommer att drabbas av kraftigt ökade kostnader på grund av skatteomläggningen. Principerna bakom den nuvarande konstruktionen av flerbarnstilläggen bör därför vara oförändrade. Utskottet anser också att en ökad rundgång av skatter och bidrag måste motverkas. Utskottet avstyrker därför propositionens förslag i denna del och tillstyrker motion So58 (m) yrkande 2, delvis.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *flerbarnstillägg*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:So58 yrkande 2, delvis, avslår det i propositionen framlagda förslaget till ändring av 2 a § lagen (19047:529) om allmänna barnbidrag,

7. Grundavdrag för barn (mom. 7)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 6 som börjar med "Förslag från" och slutar med "yrkande 1, delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion So58 (m) att barnbidragshöjningar bör ersättas av successivt lägre skattetryck samt av grundavdrag för alla barn. En grundläggande princip i svensk beskattningsrätt är att uttag av skatt skall ske med hänsyn till bärkraft. Den svenska familjebeskattningen innebär i sin nuvarande utformning ett avsteg från

denna princip, eftersom den inte tar någon hänsyn till familjernas försörjningsbörda. Skattereformen innebär ingen ändring härvidlag, snarare tvärtom, eftersom hemmamereduktionen föreslås avskaffad. En familjs totala kostnader varierar med antalet barn, och en inkomstbeskattning som skall kunna skapa rättvisa för barnfamiljerna måste därför, enligt utskottet, innehålla bestämmelser om ett avdrag vid beskattningen för varje barn.

Den statliga inkomstskatten kommer på sikt att avskaffas utom för de allra högsta inkomsterna. Det är därför lämpligt att avdraget medges vid den kommunala taxeringen. Härigenom uppnås att avdragets värde efter skatt inte påverkas av föräldrarnas inkomstläge.

För inkomståret 1991 bör således som ett första steg införas ett grundavdrag vid den kommunala beskattningen på 7 500 kr. för varje hemmavarande barn under 18 års ålder. Avdragsrätten bör också omfatta barn i åldern 18–20 år som går i gymnasieskola och uppbär studiestöd. De som har så låga inkomster eller så många barn att de inte kan utnyttja grundavdraget fullt ut bör kompenseras genom "negativ skatt", vilket innebär att ett belopp motsvarande nettoeffekten av den inte utnyttjade delen av grundavdraget betalas kontant. Härigenom kan alla oavsett inkomstförhållandena utnyttja avdragets effekt fullt ut.

Förslag om grundavdraget för barn bör föreläggas riksdagen så snart som möjligt.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa:

7. beträffande *grundavdrag för barn*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:So58 yrkande 1, delvis, hos regeringen begär förslag om kommunalt grundavdrag för barn i enlighet med vad utskottet anfört,

8. Framtida barnbidragshöjningar (mom. 8)

Rosa Östh och Göran Engström (båda c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 6 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion So60 (c) yrkande 2 att storleken av framtida barnbidragshöjningar bör bedömas när konsekvenserna av skatteomläggningen framgått. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa:

8. beträffande *framtida barnbidragshöjningar*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:So60 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Indexreglering av barnbidrag (mom. 9)

1989/90:SoU27

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 7 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion So59 (vpk) att barnbidraget nu bör indexregleras. Detsamma gäller det förlängda barnbidraget. Det kan inte vara rimligt att varje nödvändig barnbidragshöjning skall behöva föregås av en så ingående och långsam process som en prövning av regering och riksdag innebär. Enligt utskottets mening bör barnbidraget läggas fast vid den nivå barnbidraget efter den nu aktuella höjningen (se res. 4) får i förhållande till basbeloppet.

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag till en sådan indexreglering i så god tid att barnbidraget kan indexregleras fr.o.m. den 1 januari 1991.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa:

9. beträffande *indexreglering av barnbidrag*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:So59 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Införande av vårdnadsbidrag (mom. 10)

Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Rosa Östh (c) och Göran Engström (c) anser

dels att det avsnitt i betänkande på s. 8 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "(c) yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör ett vårdnadsbidrag införas enligt de riktlinjer som anges i motion So642 (c, m, fp).

Utskottet vill framhålla att en politik i linje med de i motionen angivna målsättningarna förutsätter att insatserna sker på flera olika områden.

– Ett beskattningsbart vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år bör införas för alla barn mellan 1 och 7 år.

Vårdnadsbidraget påverkar inte bostadsbidragen och inte heller sjukförsäkringsgrundande eller pensionsgrundande inkomst. Vårdnadsbidrag utgår samtidigt med vårdbidrag för handikappat barn.

– Avdragsrätt bör införas för styrkta barnomsorgskostnader upp till 15 000 kr. per barn och år.

Avdragsrätten tillkommer den som uppbär vårdnadsbidrag. Avdrag medges för kostnader oberoende av omsorgens tid och form. Den som på grund av kostnader för barnomsorg räknar med att kunna utnyttja avdragsrätten kan genom anmälan slippa preliminärskatteavdrag på motsvarande belopp.

– Statsbidragen till kommunerna för barnomsorgen bör minskas med motsvarande 12 000 kr. per heltidsplats.

– Pensionsår inom ATP räknas för arbete med egna barn i hemmet fram t.o.m. året för barnets skolstart.

Utskottet anser att en utbyggnad av föräldraförsäkringen är helt otillräcklig när det gäller att utveckla en politik som ger familjerna valfrihet i barnomsorgen. De stora skillnaderna i förmåner mellan olika familjer förstärks. Förslaget till vårdnadsbidrag är ett bättre alternativ, då det ökar valfriheten under hela förskoleperioden och utgår lika för alla barn.

Enligt utskottets mening förstärks valfriheten genom att föräldrarna själva disponerar 15 000 kr. per barn för att ekonomiskt klara behovet av barnomsorg. Vårdnadsbidraget kan antingen användas för att betala nuvarande barnomsorgsplats, vilken i princip blir 12 000 kr. dyrare, eller för att utveckla föräldrdrivna kooperativ eller andra privata lösningar etc. Det ger också ökade möjligheter, särskilt för flerbarnsföräldrarna, att ägna mer tid åt omvårdnaden av de egna barnen.

En ökad valfrihet ger förutsättningar för ett bättre resursutnyttjande inom barnomsorgen. Detta skapar utrymme för fler platser och kvalitetsförbättringar.

Vårdnadsbidraget ger småbarnsfamiljerna större möjligheter att utnyttja den lagstadgade rätten till arbetstidsförkortning och ger därmed mer tid för barnen. Utskottet förutsätter att kommunerna – i den utsträckning det efterfrågas – ställer halvtids- eller deltidspatser till förfogande och differentierar avgifterna med hänsyn till detta. I många kommuner innebär det ett behov av fler sådana platser.

Genom avdragsrätten för styrkta barnomsorgskostnader ges familjerna ökad ekonomisk möjlighet att lösa barnomsorgen genom t.ex. privata familjedaghem eller anställd barnvårdare. När deras inkomster tas upp till beskattning och påförs sociala avgifter tillförsäkras de samma sociala skydd och trygghet som andra inkomsttagare. Härigenom skapas förutsättningar för att eliminera en svart sektor i ekonomin.

Sammanfattningsvis kommer motionärernas förslag enligt utskottets mening att leda till betydande fördelar för barnfamiljerna. Genom ökade ekonomiska resurser får de större möjlighet att utifrån sina egna förutsättningar välja den form av barnomsorg som de finner bäst. Härigenom förbättras barnens villkor i det svenska samhället, samtidigt som det i småbarnsfamiljerna blir lättare att förena föräldraskap med förvärvsarbete och personlig utveckling.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet förslaget om införande av ett vårdnadsbidrag. Den i motion So642 föreslagna modellen bör genomföras i ett steg fr.o.m. den 1 januari 1991.

Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag till lag om vårdnadsbidrag samt följdändringar i annan lagstiftning i enlighet med det anförda. Vad utskottet nu anført bör ges regeringen till känna med anledning av motionerna So642 (m, fp, c) yrkande 1, delvis, So323 (c) yrkande 3, So646 (c) yrkande 1 och So60 (c) yrkande 3.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa:

10. beträffande *införandet av vårdnadsbidrag*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:So60 yrkande 3, 1989/90:So323 yrkande 3, 1989/90:So619 yrkande 2, 1989/90:So642 yrkande 1, delvis, och 1989/90:So646 yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Införande av vårdnadsbidrag (mom. 10)

Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 8 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "(c) yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör ett vårdnadsbidrag införas enligt de riktlinjer som anges i motion So642 (c, m, fp).

Utskottet vill framhålla att en politik i linje med de i motionen angivna målsättningarna förutsätter att insatserna sker på flera olika områden.

– Ett beskattningsbart vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år bör införas för alla barn mellan 1 och 7 år.

Vårdnadsbidraget påverkar inte bostadsbidragen och inte heller sjukförsäkringsgrundande eller pensionsgrundande inkomst. Vårdnadsbidrag utgår samtidigt med vårdbidrag för handikappat barn.

– Avdragsrätt bör införas för styrkta barnomsorgskostnader upp till 15 000 kr. per barn och år.

Avdragsrätten tillkommer den som uppbär vårdnadsbidrag. Avdrag medges för kostnader oberoende av omsorgens tid och form. Den som på grund av kostnader för barnomsorg räknar med att kunna utnyttja avdragsrätten kan genom anmälan slippa preliminärskatteavdrag på motsvarande belopp.

– Statsbidragen till kommunerna för barnomsorgen bör minskas med motsvarande 12 000 kr. per heltidsplats.

– Pensionsår inom ATP räknas för arbete med egna barn i hemmet fram t.o.m. året för barnets skolstart.

Utskottet anser att en utbyggnad av föräldraförsäkringen är helt otillräcklig när det gäller att utveckla en politik som ger familjerna valfrihet i barnomsorgen. De stora skillnaderna i förmåner mellan olika familjer förstärks. Förslaget till vårdnadsbidrag är ett bättre alternativ, då det ökar valfriheten under hela förskoleperioden och utgår lika för alla barn.

Enligt utskottets mening förstärks valfriheten genom att föräldrarna själva disponerar 15 000 kr. per barn för att ekonomiskt klara behovet av barnomsorg. Vårdnadsbidraget kan antingen användas för att betala nuvarande barnomsorgsplats, vilken i princip blir 12 000 kr. dyrare, eller för att utveckla föräldradrivna kooperativ eller andra privata lösningar etc. Det ger också ökade möjligheter, särskilt för flerbarnsföräldrarna, att ägna mer tid åt omvårdnaden av de egna barnen.

En ökad valfrihet ger förutsättningar för ett bättre resursutnyttjande inom barnomsorgen. Detta skapar utrymme för fler platser och kvalitetsförbättringar.

Vårdnadsbidraget ger småbarnsfamiljerna större möjligheter att utnyttja den lagstadgade rätten till arbetstidsförkortning och ger därmed mer tid för barnen. Utskottet förutsätter att kommunerna — i den utsträckning det efterfrågas — ställer halvtids- eller deltidspatser till förfogande och differentierar avgifterna med hänsyn till detta. I många kommuner innebär det ett behov av fler sådana platser.

Genom avdragsrätten för styrkta barnomsorgskostnader ges familjerna ökad ekonomisk möjlighet att lösa barnomsorgen genom t.ex. privata familjedaghem eller anställd barnvårdare. När deras inkomster tas upp till beskattning och påförs sociala avgifter tillförsäkras de samma sociala skydd och trygghet som andra inkomsttagare. Härigenom skapas förutsättningar för att eliminera en svart sektor i ekonomin.

Sammanfattningsvis kommer motionärernas förslag enligt utskottets mening att leda till betydande fördelar för barnfamiljerna. Genom ökade ekonomiska resurser får de större möjlighet att utifrån sina egna förutsättningar välja den form av barnomsorg som de finner bäst. Härigenom förbättras barnens villkor i det svenska samhället, samtidigt som det i småbarnsfamiljerna blir lättare att förena föräldraskap med förvärvsarbete och personlig utveckling.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet att ett vårdnadsbidrag införs så snart de ekonomiska förutsättningarna medger det. Reformen måste finansieras. Bruttokostnaderna kan beräknas till drygt 9 000 milj. kr. När hänsyn tagits till de minskade statsbidrag till barnomsorgen som följer av förslaget och skatteintäkten av vårdnadsbidraget blir nettokostnaden ungefär hälften därav.

Det bör ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om vårdnadsbidragets närmare utformning, följdändringar i annan lagstiftning samt om finansieringen.

Vad utskottet nu anför bör ges regeringen till känna med anledning av motionerna So642 (m, fp, c) yrkande 1, delvis, So323 (c) yrkande 3, So646 (c) yrkande 1 och So60 (c) yrkande 3.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa:

10. beträffande *införandet av vårdnadsbidrag*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:So60 yrkande 3, 1989/90:So323 yrkande 3, 1989/90:So619 yrkande 2, 1989/90:So642 yrkande 1, delvis, och 1989/90:So646 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Häri genom föreskrivs att 1 och 2 a §§ lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §²

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 6 720 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 9 000 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Ett barn som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Medföljande barn till den som av en statlig arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skall under utsändningstiden anses bosatta i Sverige. Medföljande barn till en svensk missionär eller präst, som i annat fall är anställd i utlandet, skall fortfarande anses bosatta här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst tre år.

2 a §³

Flerbarnstillägg utgår om någon uppbär allmänt barnbidrag för tre eller flera barn. Vid tillämpning av denna paragraf beaktas inte barn som avses i 4 § tredje stycket eller 7 §.

Flerbarnstillägg lämnas med belopp som motsvarar

1. ett halvt barnbidrag för det tredje barnet,	2. ett helt barnbidrag för det fjärde barnet,
2. <i>ett hundranittio procent</i> av ett helt barnbidrag för det fjärde barnet,	3. <i>ett hundrafemtio procent</i> av ett helt barnbidrag för det femte barnet och varje ytterligare barn.
3. <i>två hundrafyrtio procent</i> av ett helt barnbidrag för det femte barnet,	
4. <i>ett hundrasextio procent</i> av ett helt barnbidrag för det sjätte barnet och varje ytterligare barn.	

Vid beräkningen av flerbarnstillägget skall de barn för vilka någon uppbär allmänt barnbidrag räknas samman med de barn för vilka någon annan uppbär allmänt barnbidrag om dessa barnbidragsmottagare stadigvarande sammanbor och är eller har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

² Senaste lydelse 1989:682.

³ Senaste lydelse 1988:225.

Den som önskar uppbära flerbarnstillägg med stöd av tredje stycket skall anmäla detta till den allmänna försäkringskassan.

Om inte annat föreskrivs skall bestämmelserna om allmänt barnbidrag i denna lag eller i andra lagar eller författningar tillämpas på flerbarnstillägg.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

2 Förslag till

1989/90:SoU27

Bilaga 1

Lag om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En elev i grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag av allmänna medel med 560 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket eleven fyllt 16 år. Detsamma gäller elever som deltar i motsvarande utbildning i sameskolan, en riksinternatskola eller en sådan fristående skola som avses i 9 kap. 1 eller 2 § skollagen (1985:1100).

Föreslagen lydelse

1 §¹

En elev i grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag av allmänna medel med 750 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket eleven fyllt 16 år. Detsamma gäller elever som deltar i motsvarande utbildning i sameskolan, en riksinternatskola eller en sådan fristående skola som avses i 9 kap. 1 eller 2 § skollagen (1985:1100).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Senaste lydelse 1989:683.

Förslag till ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 6 720 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 7 220 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistats i riket.

Ett barn som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Medföljande barn till den som av en statlig arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skall under utsändningstiden anses bosatta i Sverige. Medföljande barn till en svensk missionär eller präst, som i annat fall är anställd i utlandet, skall fortfarande anses bosatta här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst tre år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Förslag till ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Reservantens förslag

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 6 720 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 10 020 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistats i riket.

Ett barn som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Medföljande barn till den som av en statlig arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skall under utsändningstiden anses bosatta i Sverige. Medföljande barn till en svensk missionär eller präst, som i annat fall är anställd i utlandet, skall fortfarande anses bosatta här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst tre år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Förslag till ändring i lagen (1986:378) om förlängt
barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En elev i grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag av allmänna medel med 560 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket eleven fyllt 16 år. Detsamma gäller elever som deltar i motsvarande utbildning i sameskolan, en riksinternatskola eller en sådan fristående skola som avses i 9 kap. 1 eller 2 § skollagen (1985:1100).

Reservantens förslag

1 §

En elev i grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag av allmänna medel med 835 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket eleven fyllt 16 år. Detsamma gäller elever som deltar i motsvarande utbildning i sameskolan, en riksinternatskola eller en sådan fristående skola som avses i 9 kap. 1 eller 2 § skollagen (1985:1100).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

